

מעמקים

מעובד מתוך שיעורי הרב יצחק שפירא
ראש ישיבת 'עוד יוסף חי'

בס"ד | פרשת אחרי מות-קדושים | תשפ"ה | גיליון 46

האם מצופה
ממני לדעת את
כל התורה?

שו"ת בעבודת
ה'

עמוד 33

מלא כל הארץ
כבודו – או שוכן
בירושלים?

התוועדות לרגל
הוצאת 'זה השער'

עמוד 12

אתה יכול להיות
קדוש!

עמוד 4

הקדמת המערכת

שבת שלום לקוראי מעמקים היקרים! לפניכם עלון חדש מלא בתוכן חסידי – מאמרי 'השכלה' ו'עבודה', והתבוננויות מרתקות.

נפתח במאמרים קצרה על פרשיות השבוע: במאמר אתה יכול להיות קדוש! נעסוק בשאלה מהי קדושה, וכיצד אנו יכולים להיות קדושים.

במאמר קודש הקודשים ואיסורי העריות נגלה שמבנה פרשת אחרי מות מתאר את הקשר שלנו לה' כקשר של בני זוג.

כעת אנו עוברים לשיעור המרכזי של העלון, התוועדות לרגל הוצאת 'זה השער' (חלק א'). התוועדות זו, שהייתה בעיר העתיקה בירושלים, עוסקת בענייני ירושלים והמקדש, ומקשרת אותם ליחוד ה' המבואר בשער היחוד והאמונה.

לאחר מכן מדור התבוננות בסיפורי צדיקים, בו נתבונן ביחסו של הרבי מקוצק לצדיקים אחרים, וכיצד אפשר לתת עצה טובה כאשר אני בעצמי פגום.

ולבסוף, שו"ת יסודי בעבודת ה', הפעם על מצוות ידיעת התורה והאיסור לשכוח דבר אחד מהתורה. האם זה שייך אלינו?...

שבת שלום ומבורך, המערכת

לשאלות, הערות, ולקבלת העלון

shiurimshapira@gmail.com

לשמיעת השיעורים בקול הלשון 0733718149

אתה יכול להיות קדוש!

בפרשתנו אנו מצווים – 'והתקדשתם והייתם קדושים'. מהי קדושה? • האם אפשרי שאדם החי בעולם הזה יהיה קדוש? • ומהי הדרך להגיע לכך?

מעט והרבה – מלמטה ומלמעלה

בספר התניא (פרק כז) אדמו"ר הזקן מבאר באריכות את גודל הנחת רוח שיש לקב"ה מכך שיהודי כופה את רצונו ותאוותיו לדברים אסורים ואינו חוטא, וכן כאשר הוא מתגבר על תאוות היתר שיש לו לשם שמים. אדמו"ר הזקן כותב ש'אתכפיא' זו פועלת גילוי אלוקות וקדושה גדולה למעלה.

לאחר מכן אדמו"ר הזקן מוסיף וכותב, שקדושה זו שנפעלת למעלה היא עצמה נמשכת אחר כך אל האדם למטה, ומסייעת לו הרבה בעבודת ה' שלו. אדמו"ר הזקן מקשר זאת עם מה שכתוב בגמרא (יומא לט, א): "והתקדשתם והייתם קדושים: אדם מקדש עצמו מעט – מקדשין אותו הרבה. מלמטה – מקדשין אותו מלמעלה". חז"ל מלמדים אותנו כי מ'מעט' הקדושה שהאדם מתקדש למטה – נפעלת קדושה גדולה למעלה; ובקדושה זו עצמה שנפעלת למעלה – מקדשים את האדם עצמו למטה.

וכך כותב אדמו"ר הזקן שם:

כל מה שהאדם זוכה יצרו אפי' שעה קלה ומתכוין לאכפאי לס"א שבחלל השמאלי... אסתלק יקרא דקב"ה וקדושתו לעילא הרבה ומקדושה זו נמשכת קדושה עליונה על האדם למטה לסייעו סיוע רב ועצום לעבודתו ית'.

וז"ש רז"ל אדם מקדש עצמו מעט למטה מקדשין אותו הרבה מלמעלה לבד מה שמקיים מצות עשה של תורה והתקדשתם וכו' כשמקדש עצמו במותר לו ופי' והתקדשתם שתעשו עצמכם קדושים כלומר אף שבאמת אינו קדוש ומובדל מס"א כי היא בתקפה ובגבורתה כותלתה בחלל השמאלי רק שבוש יצרו ומקדש עצמו. והייתם קדושים כלומר סופו להיות קדוש ומובדל באמת מהס"א ע"י שמקדשים אותו הרבה מלמעלה ומסייעים אותו לגרשה מלבו מעט מעט:

אמנם, כאשר קוראים את דברי אדמו"ר הזקן מתעוררת קושיא: מדוע אדמו"ר הזקן שינה מלשון הגמרא שחילקה בין 'מעט והרבה' לבין 'מלמטה ומלמעלה', והפרידה אותם לשני קטעים שונים [א]. "אדם מקדש עצמו מעט – מקדשין אותו הרבה. ב. מלמטה – מקדשין אותו מלמעלה". לעומת הגמרא, אדמו"ר הזקן חיבר את שניהם יחד למקשה אחת ["אדם מקדש עצמו מעט למטה מקדשין אותו הרבה מלמעלה"]. הדברים צריכים ביאור, שכן באמת לכאורה מדובר בשני עניינים שונים?

האם אפשר לפרוש מהעולם?

כדי לענות על כך עלינו להקדים ולבאר מהי המשמעות הפשוטה של הציווי 'והתקדשתם והייתם קדושים'. בפשטות, הכוונה היא שצריך לפרוש מהגשמיות של העולם הזה כדי להידמות לה'. כשם שה' הוא קדוש ומובדל מהעולמות, וקיומו לא תלוי בחיות שיש בהם, כך גם על היהודי לפרוש מהעולם הזה, וקיומו לא יהיה תלוי במציאות הגשמית אלא רק בה'.

אך לכאורה מדובר במצווה שאין בכוחו של האדם לקיימה, שהרי אם האדם יפרוש לגמרי מגשמיות העולם (כמו ה'), הוא לא יוכל להתקיים בכלל, ופשוט ימות?

זוהי בעצם הקושיא שהייתה גם לגמרא על ציווי התורה "קדושים תהיו", ועל כך היא ענתה 'אדם מקדש עצמו מעט – מקדשין אותו הרבה'. כלומר, הגמרא מסבירה שאין כוונת התורה לצוות על האדם לפרוש לגמרי מהעולם הזה ('הרבה'), שהרי הוא ימות, אלא כוונת התורה שהאדם יפרוש מהעולם הזה רק 'מעט'. ואז, אומרת הגמרא, כאשר אדם יקיים את הציווי 'והתקדשתם', ויקדש את עצמו 'מעט' - מבטיחה לו התורה: 'והייתם קדושים', שמלמעלה יקדשו את האדם 'הרבה', והוא יזכה באמת להיות קדוש ופרוש מהעולם.

מהי קדושה אמיתית?

אך עדיין לא מובן לכאורה, מהי בדיוק אותה הבטחה של 'והייתם קדושים'? הרי כפי שאמרנו, אף אדם, צדיק גדול ככל שיהיה, אינו יכול להיות קדוש ומפרש לגמרי מכל הזדקקות לדברים גשמיים, ומהי אם כן אותה קדושה אמיתית שה' נותן לו? ואיך בעצם יכולה להתקיים ההבטחה של 'והייתם קדושים' באדם שחי בתוך העולם ותלוי בו בעצם מהותו?

על כך אומר אדמו"ר הזקן: "סופו להיות קדוש ומובדל באמת מהס"א ע"י שמקדשים אותו הרבה מלמעלה", כלומר אכן קדושה זו שהתורה מבטיחה לתת לאדם, אין כוונתה שהאדם ייהפך לקדוש ויוכל לפרוש מהגשמיות לגמרי, אלא שקדושה זו היא קדושה שחופפת עליו 'מלמעלה', והבטחת התורה היא שהאדם יזכה להרגיש אותה.

כאשר נתבונן בדברי אדמו"ר הזקן נגלה שהוא מלמד אותנו עומק חדש בדברי חז"ל. ההבנה הפשוטה בדברי חז"ל היא שכאשר האדם מקדש עצמו מעט - מסייעים לו מלמעלה לקדש את עצמו הרבה. לפי הבנה זו המטרה היא שהאדם יקדש את עצמו הרבה, אך גם אם הוא מצליח לקדש את עצמו רק מעט, הוא זוכה לסיוע מהשמים לקדש את עצמו הרבה.

אך אדמו"ר הזקן מעמיק לנו את ההבנה, כאשר הוא מלמד אותנו שלעולם האדם עצמו לא יוכל לקדש את עצמו הרבה. כפי שנכתב לעיל, האדם לא יכול לפרוש לגמרי מהעולם שכן הוא לא יחיה, ותמיד עבודתו של האדם היא לקדש את עצמו ולפרוש מהעולם מעט. אך על ידי שהאדם מקדש את עצמו מעט למטה, ועושה את חלקו לכפות את תאוותיו ורצונותיו הגשמיים, הוא זוכה לקדושה הבאה מה', מלמעלה.

על אף שאדם שחי בעולם הזה אינו יכול להיות קדוש ומובדל מהגשמיות לגמרי, משום שחיותו תלויה בה, ה' עצמו ודאי לא מוגבל בהגבלה הזו, והוא יכול להחיות את האדם גם בלי כל הדברים הגשמיים. מבחינת ה', החיות שנמצאת בדברים הגשמיים היא רק חיות אלוקית שהוא החליט להלביש אותה בגשמיות, ולכן ה' יכול גם להחליט לקיים את האדם בלי שום דבר גשמי, אלא ישירות מתוכו. יוצא אם כן, שמבחינת ה' – 'מלמעלה' – היהודי הוא אכן קדוש ומובדל מהגשמיות לגמרי, וכל חיותו מגיעה רק מה'.

כעת אנו יכולים להבין מהי הבטחת התורה 'והייתם קדושים':

על ידי עבודת האתכפיא, האדם זוכה להרגיש במוחש את נקודת המבט בה ה' מסתכל עליו, שכל מציאותו היא רק חיות אלוקית. האדם מתחבר ליחס של הקב"ה לגשמיות, ומפנים לתוכו שהוא קדוש ומובדל מהמציאות הגשמית כפי שהיא בפני

אתה יכול להיות קדוש!

עצמה, וכל השייכות שיש לו לגשמיות היא רק משום שבתוכה מתלבשת החיות של
ה'.

קודש הקודשים ואיסורי העריות

מה הקשר בין סדר העבודה לפרשת העריות? • מדוע בקודש הקודשים קודם מקטירים קטורת ורק אחר כך מזים את הדם? • מה כל אחת מהעבודות מלמדת אותנו על הקשר עם ה'? • התבוננות מרתקת על מבנה פרשת אחרי מות, והקשר בין המצוות המובאות בה.

פרשת אחרי מות פותחת בסדר עבודת יום הכיפורים, קודש הקודשים, קטורת, קרבנות, ולמרבה הפלא מסיימת בפרשת העריות. מפתיע אף יותר שביום הכיפורים, היום הקדוש ביותר בשנה, לאחר שאנו מתארים את סדר עבודת הכהן הגדול בקודש הקודשים, מיד במנחה אנו קוראים את אותה פרשת העריות המובאת בפרשתנו.

כדי שנצליח לקשר בין שתי פרשיות אלו, עלינו לשים לב שקשר בין בני זוג, במובן מסוים, מקביל לקשר בין הקב"ה לכנסת ישראל. אמנם הקשר בין הקב"ה לישראל בא לידי ביטוי בעיקר בבית המקדש בקודש הקודשים, ואילו הקשר בין איש לאשתו נמצא בביתו של האדם. אך גם בקשר בין איש לאשתו יש גילוי שכינה, וככל שביתו של האדם שמח והקשר בינו לבין אשתו טוב יותר, כך הוא מהווה משל ומקום משכן לשכינה – כמו שאמרו חז"ל 'איש ואשה זכו שכינה ביניהם'.

בפרשתנו ניתן לראות הקבלה יפה בין הקשר שלנו לה', לבין קשר בין בני זוג. תחילת הפרשה המתארת את סדר עבודת יום כיפור מבטאת את עיקר הקשר עם ה' בו אנו באים לבית של ה', הכהן הגדול נכנס לקודש הקודשים וכך אנו מבטאים את הביטול שלנו אליו. בסוף הפרשה כתוב שאם לא נקיים את פרשת העריות, הארץ תמאס בנו ותקיא אותנו כאשר היא הקיאה את הגויים שהיו לפנינו. תחילת הפרשה מבטאת את הקרבה של ה' אלינו, עד שהוא מכניס אותנו לתוך ביתו כאשר אנו מקריבים לפניו את קורבנותיו. בסוף הפרשה ה' אומר לנו שאם לא נשמור על קדושה, ה' ימאס בנו וירחיק אותנו ממנו.

קטורת לפני ולפנים

ביום הכיפורים בתוך קודש הקודשים הכהן הגדול עושה שתי עבודות, הקטרת קטורת והזאת הדמים. בעבודת יום כיפורים הכהן הגדול קודם מקטיר את הקטורת ולאחר מכן מזה את הדם, בעוד שבשאר ימות השנה הזאת 'דם התמיד

קודם...לקטורת'. הזאת דם הקורבנות מבטאת את ההתמסרות שלנו לה', ואילו הקטרת הקטורת מבטאת נחת הרוח שיש לה' – וממילא גם לנו – מהקשר ביננו לבינו.

בדרך כלל בעבודת הקורבנות ה' רוצה שנבטא את ההתמסרות והמאמץ שלנו בקשר, ורק לאחר מכן אנו נחוש את הנחת רוח שלו מהקשר. אך ביום הכיפורים בו אנו מבטאים את מהות הקשר המקום הכי עמוק, דווקא שם הסדר מתהפך. ה' רוצה לומר לנו שבמקום הכי עמוק קודם כל הוא נהנה ממנו ומהקשר שלנו איתו, ורק לאחר מכן הוא דורש מאיתנו להתאמץ בשביל הקשר. כאשר אנו מבינים שבבסיס הקשר נמצאת דווקא נחת הרוח של ה' אנו יכולים לחוש כיצד כל המאמץ שלנו בקשר לא חיצוני לקשר אלא הוא חלק ממנו. אם בבסיס הקשר קודם היה מאמץ ורק לאחר מכן ה' היה אוהב אותנו, היינו מרגישים שאנו צריכים לפייס ולרצות את ה' בצורה חיצונית לקשר ורק בתמורה לכך הוא אוהב אותנו – אהבה שתלויה בדבר. כעת אנו יכולים לחוש את אהבתו אותנו אהבת אמת שאינה תלויה בדבר, המביאה לתשובה ולסליחת עוון.

איסורי עריות – לצאת מעצמנו

ביחס לעבודת יום הכיפורים המבטאת את המקום בו ה' קודם אוהב אותנו ורק לאחר מכן דורש מאיתנו, איסורי עריות באים לומר את הצד ההפוך בדיוק. כאשר התורה אוסרת עלינו את איסורי העריות היא מעצבת את כל יחסי האישות בצורה כזו הגורמת לאדם להתאמץ ולצאת מעצמו לקראת אשתו.

המחשה יפה לכך ניתן ללמוד מאיסור הנישואים בין אב לבתו, המותרים אגב בין גויים. האב מאוד נערץ בעיני בתו וכל רצונה הוא לכצות אותו, גם הוא באופן טבעי רוצה שבתו תשמע בקולו ותשרת אותו. כאשר התורה אוסרת נישואים אלו היא בעצם אומרת שקשר בין איש לאשתו לא יכול להיות בנוי על אהבה טבעית, קשר בין בני זוג צריך לרכוש על ידי בחירה, מאמץ, ויציאה של בן הזוג כלפי זולתו.

החצי הראשון של הפרשה העוסק בעבודת יום הכיפורים, נעשה על ידי שאנו באים לבית ה' ומתבטלים אליו, ושם מתגלה שקודם כל ה' אוהב אותנו ורק אז כחלק מהקשר אנו מתאמצים. לעומת זאת פרשת העריות מאפשרת את הדירה של ה' בתוכנו, והיא כרוכה במאמץ בלעדי שלנו לצאת מעצמנו לקראת זולתנו.

איסורי שחוטי חוץ ואכילת דם

כפי שהתבאר בקודש הקודשים ביום כיפור אנו הולכים לבית ה' ומתמסרים אליו, ואילו כאשר אנו שומרים על איסורי עריות ובונים קשר מתוקן בין בני זוג, הבית שלנו הופך לסוג של בית מקדש וה' הוא זה שבא אלינו. בין שני פרשיות אלו ישנם עוד שתי מצוות חשובות, המשלימות את המהלך אותו תיארו. איסור שחיטת קודשים בחוץ, ואיסור אכילת דם.

ביום הכיפורים במקום הכי עמוק שלנו אנו אומרים שיש לנו קשר אמיתי עם ה' של אהבה שאינה תלויה בדבר. ה' קודם אוהב אותנו ורק לאחר מכן אנו יוצאים מעצמנו.

לאחר שאנו מרגישים שיש אהבה של ה' כלפינו בלי תנאים, אנו עלולים לחשוב שה' יוצא לקראתנו בלי שאנו נצטרך לצאת מעצמנו. איסור שחיטת קודשים בחוץ בא לומר לנו שאם אתה רוצה קשר עם ה' עליך לבוא אליו ולצאת מעצמך בשבילו, ולא לחשוב שהוא זה שיבוא אליך.

על איסור אכילת דם נאמר:

ונתתי פני בנפש האכלת את הדם והכרתי אתה מקרב עמה כי נפש הבשר בדם הוא ואני נתתיו לכם על המזבח לכפר על נפשתיכם כי הדם הוא בנפש יכפר על כן אמרתי לבני ישראל כל נפש מכם לא תאכל דם.

כאשר התורה מצווה על איסור אכילת דם, היא אומרת שהדם ניתן לכפרה על המזבח. אם כך אנו לא אוכלים את הדם כי אנו כביכול משאירים אותו לקב"ה כמו שאנו זורקים אותו על המזבח כאשר אנו מקריבים קרבן. כך כאשר אנו מקפידים על איסור אכילת דם האוכל שלנו כביכול הופך לקרבן. אם בשלב הקודם אמרנו שאת הקורבנות אנו מקריבים רק כאשר אנו יוצאים מעצמנו אל ה', בשלב זה הקב"ה בא לקראתנו ומרומם את האכילה שלנו כך שהיא הופכת לקרבן לפני ה'.

כאשר אנו גודרים את עצמנו באיסורי עריות, לא רק שהאוכל שלנו הופך לקרבן, גם הבית שלנו הופך להיות מקדש – מקום להשראת שכינה.

דירה בתחתונים – קשר בחירי

את פרשת העריות אנו קוראים במנחה של יום כיפור מיד לאחר סדר העבודה של תפילת מוסף. בסדר העבודה ביטאנו עד כמה הקשר עם ה' הוא עצמי, אנו נכנסים אליו ונהיים חלק ממנו והוא מצידו אוהב אותנו עוד לפני שיש סיבה. במנחה אנו רוצים להגיד שהגילוי של סדר העבודה מגיע בשביל שנשמור על פרשת עריות. כפי שנכתב פרשת העריות אוסרת עלינו קשר טבעי שבא שלא על ידי מאמץ, קשר בין איש ואשה הוא קשר של שני זרים שבוחרים לחיות יחד. כאשר התורה שמה את פרשת העריות לאחר סדר העבודה, היא רוצה להגיד שהעיקר זה הקשר הבחירי. אמנם ה' אוהב אותנו אהבה עצמית אבל הוא עושה זאת כדי שגם כאשר אנו כביכול זרים, נצליח לבחור להיות בקשר איתו.

בפרשת העריות כתוב שאם לא נשמור על איסורי העריות הארץ תקיא אותנו, ה' ירחיק אותנו. כלומר ה' אומר לנו אני רוצה שתהיו רחוקים ממני אני לא רוצה שתהיו בקשר כקרובים, אני רוצה זרים שבוחרים להתקרב.

כפי שנכתב העיקר מצד ה' זה שיהיה חיים טובים בבתי היהודים, שיהיה שם קשר בחירי המהווה מקום להשראת שכינה. אנו אומרים שבית המקדש הוא המקדש בו אנו באים אליו ומתבטלים אליו, והוא אומר שהמקדש בו הוא שוכן נמצא בבתי היהודים השומרים על קדושה וטהרה.

התוועדות לרגל הוצאת זה השער¹ (חלק א')

לפניכם חלקה הראשון של התוועדות מיוחדת לה זכינו לאור הוצאת הספר 'זה השער' על שער היחוד והאמונה. ההתוועדות הייתה בעיר העתיקה בירושלים, ושזורה כולה מענייני ירושלים והמקדש. בהתוועדות אנו לומדים על הקשר עם הקב"ה שנבנה בירושלים ובבית המקדש, וכיצד הוא קשור לעניינים המבוארים בשער היחוד והאמונה.

[ניגנו ג' תנועות]

לחיים!

קודם כל הכרת הטוב גם על האכסניא וגם על הוצאת הספר. לעשות סעודת הודיה על הספר 'זה השער' ב"שעריך ירושלים"² זה מתאים. הביטוי 'שערי ירושלים' הוא ביטוי חשוב.

ירושלים היא השער לה'

לכאן' באופן פשוט העיקר הוא "בתוככי ירושלים"³, ולמה הביטוי שערים הוא כל כך חשוב? הסיבה היא שירושלים היא בעצם לבוא מהחוץ אל המקום. כאשר אנו עולים לרגל אנו נכנסים בשערי ירושלים. ירושלים עצמה היא בעצם כולה כמו שער.

מחנה לויה

אם מסתכלים על כך שירושלים היא כמו מחנה ישראל, הר הבית הוא כמו מחנה לויה, ומקום המקדש הוא מחנה שכינה⁴. אז יוצא שיש את ביהמ"ק שהוא הבית של הקב"ה; יש את ירושלים שזה המקום בו אנחנו יכולים לגור; ועיקר המעבר הוא הר הבית שהוא שטח פנוי ללא בנין, והוא מבדיל בין המקום בו הקב"ה שורה ושוכן לבין המקום שבו אנחנו נמצאים – אנחנו לא גרים שם וגם הוא לא שם. היום כל הדיונים על המקום שאליו עולים (אלה שעולים) זה רק המקום הזה, שהרי למקום של ה' אסור לעלות היום (אמנם יש דעות שמצד כיבוש מותר⁵, לא נכנס לזה). – וזה מחנה לויה.

¹ בביתו של עקיבא משען הי"ו, בבית הצלם בעיר העתיקה בירושלים.

² תהלים ככב, ב

³ תהלים קטז יט

⁴ ראה רמב"ם הלכות בית הבחירה ז, יא.

⁵ ראה ספר הר הבית: "אין ספק שבמקרה כזה, כאשר קיימת סכנה להשתלטות נוכרים על הר המוריה, מותר אפילו להיכנס לשטח העזרה, כדי לא לתת להם חניה בהר ה', כי העלייה של

מקום הטהרה

לויים הם עניין של הבדלה, צריך להבדיל את הלויים⁶. זה ענין של טהרה, כתוב "וְטָהַרְתָּ אִתָּם"⁷. כהנים כתוב שהם קדושים⁸, והלויים הם טהורים. מה ההבדל בין טהרה לקדושה? קדושה הוא המקום שהקב"ה נמצא בו, וטהרה הוא המקום שאנו מכינים שהקב"ה יהיה. לויים נקראים טהורים, וגם המחנה שלהם נקרא מחנה לוי, מחנה טהרה.

מקום היראה

עיקר הטהרה בהר הבית היא מהטומאות היוצאות מן הגוף⁹. לא קשור לטומאות חמורות וקלות, כי העיקר היא ההכנה, היראה, לכן האיסור הוא על טומאות שיוצאות מן הגוף. כך היה גם בהכנה למתן תורה (שאנחנו הולכים לקראתה עכשיו), שההכנה הייתה מטומאות היוצאות מן הגוף¹⁰. טמא מת לא יכול להקריב קרבן פסח¹¹, אבל יכול לעלות למחנה טהרה¹².

הבעיה בטומאות היוצאות מן הגוף היא שהן נובעות מחוסר יראה¹³. אפשר להגיד שכל הויכוח שיש היום על הר הבית הוא כי זה מקום של יראה, של מתח. מייצרים את היראה שהיא בעצם הכנה למקום של השכינה, אם אתה מגיע בלי יראה, בלי טהרה, אתה מגיע לא טוב. אתה צריך להגיע במקום בו אתה טהור מטומאה היוצאת מן הגוף. שאתה ירא. כמו הלויים שהם קו שמאל, כהן הוא חסד ולוי הוא גבורה¹⁴, בקו היראה.

זה מקום של יראה, של מתח. מייצרים את היראה שהיא בעצם הכנה למקום של השכינה, אם אתה מגיע בלי יראה, בלי טהרה, אתה מגיע לא טוב

¹⁰ ראה שמות יט, טו ורש"י על אתר. וראה ברכות כב.

¹¹ רמב"ם הלכות קרבן פסח פרק ו הלכה ב

¹² פסחים סז, א. רמב"ם ביאת המקדש ג, ד.

¹³ ראה ברכות כב. וברש"י שם.

¹⁴ זהר קרח קעח.

היהודים על ההר במצב זה נחשבת ככיבוש וחזקה ומניעת השתלטות זרים עליו".

⁶⁶ במדבר ח, יד: "והבדלת את הלויים מתוך בני ישראל"

⁷ במדבר ח, ו

⁸ ראה שמות ל, ל: "וקדשת אותם לכהן לי"

⁹ כלים א, ח.

מה שהקב"ה שוכן בתוכנו נקרא אהבה, ומה שהקב"ה ב'דיסטנס' (בלשון של היום) מאיתנו נקרא יראה. וזה המקום של הר הבית. הר הבית הוא מקום של יראה, של מרחק.

אבל הכל, גם ירושלים שגרו בה, שהיא מקום שאוכלים קדשים קלים¹⁵, הכל נחשב כמו שער לבית ה'. לכן ירושלים אע"פ שאומרים "שעריך ירושלים"¹⁶ בעצם כל ירושלים היא קצת כמו שער.

המעלות של ירושלים עצמה

יש פסוק שאנו אומרים בשיר של יום של יום שני "שיתו לבכם לחילה, פסגו ארמונותיה"¹⁷. יש הרבה דברים בירושלים, יש חיל, יש חומה, יש בניינים. זה לא רק שערים, יש הרבה דברים.

"חילה" - הריחוק

זה פסוק מאוד מעניין – מהו "שיתו לבכם לחילה"? הפירוש הפשוט של המילה חיל זה הכוונה לחומה שבאה לגשר על פערי גבהים. 'חומה' זה שמשני הצדדים יש חלל, אך 'חיל' זה שמצד אחד יש חלל ומצד שני זה מלא¹⁸. הוא כמו קיר תמך בשביל שהשער לא יתדרדר¹⁹. מהצד הפנימי הגובה הוא מעל החיל, ומהצד החיצוני הגובה הוא מתחת לחיל. זה הפירוש הפשוט של המילה חיל. ומעל זה יש חומה. "שיתו לבכם לחילה", שכמו שאמרנו זה ריחוק, היא משהו אחר, היא לא מעלה שאנחנו רגילים.

"מגדליה" - ההשפעה למרחוק

קודם לכן כתוב "ספרו מגדליה"²⁰. מה זה "ספרו מגדליה"? אפשר להסתכל על המגדלים כמו מגדלי שמירה, מפחד האויבים. ואפשר להגיד "ספרו מגדליה" הכוונה שהיה לירושלים מסביב מגדלים ומהמגדלים היו יכולים לראות מרחוק. זה כמו לראות את ההשפעה של ירושלים. איך ירושלים רואה רחוק, ואיך מרחוק רואים את ירושלים. מרחוק רואים שמירושלים מסתכלים רחוק. זה נקרא שאני מסתכל על המגדלים שלה.

¹⁸ ראה פסחים פו. וברש"י שם.

¹⁹ ראה בתוי"ט מדות ב, ג.

²⁰ שם יג

¹⁵ משנה מגילה א יא

¹⁶ תהלים קכב, ב

¹⁷ תהלים מח יד

"ארמונותיה" – מקום השראת השכינה

אבל חוץ מזה, יש לה את הארמונות שלה ("פסגו ארמונותיה"). הארמון הוא מה שהיא מסוגלת, שהיא יכולת להכיל בתוכה. שבסוף זה המקום היחיד בעולם שהקב"ה יכול להיות בו כביכול. אמנם "מלא כל הארץ כבודו"²¹, אבל להיות במקום מסוים זה המקום היחיד בעולם. כמו שהקב"ה הבטיח לדוד המלך.

זה חידוש שיש מקום יחיד. כתוב בתורה "המקום אשר יבחר ה'"²² ולא כתוב שיש מקום אחד שהקב"ה יבחר בו אלא יכול להיות שהוא יזווג ממקום למקום²³. כך היה בשילה ה' בחר והמשיך הלאה קרית יערים וכו' כך היה יכול להמשיך בכל הדורות.

המקום אשר יבחר ה'

בפשט התורה לא חייב להיות במקום קבוע, "עיני ה' משוטטות בכל הארץ"²⁴, בכל פעם יש מקום אחר שהעיניים שלו משוטטות שם. "עיני ה' אלקיך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה"²⁵. הקב"ה מסתכל, וכמו שכתוב שאנחנו צריכים לראות ולהיראות²⁶ הכוונה שה' מסתכל עלינו ואנו מסתכלים עליו. איפה שהעיניים של ה' שם הוא נמצא.

עד שהגיע דוד המלך וקיבע את גילוי השכינה דווקא בירושלים²⁷. דווקא "בהר ה' ייראה"²⁸, פה ה' נראה. על זה נאמר "והיו עיני וליבי שם כל הימים"²⁹. שזה בדיוק הפוך מ"ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם"³⁰. מה זה שהאדם תר אחר העיניים והלב? שהלב מושך אותו למשהו, והוא תר ומסתכל על זה. אז כולו שקוע בתוך הדבר הזה. אם זה עבירה – זה לא טוב, "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם". אבל הקב"ה הוא כן מסתכל, יש לו תאוה מיוחדת להסתכל על ארץ ישראל³¹, ועוד יותר הכי מושך אותו, חמדת הלב שלו, הכי מושך אותו זה פה. קרוב לפה, ממש קרוב. הוא כל כך

²⁷ ראה רמב"ם הלכות בית הבחירה א, ג.

²⁸ בראשית כב יד

²⁹ מלכים א – ט, ג

³⁰ במדבר טו לט

³¹ וראה באריכות על כך במאמר על פרשת המרגלים.

²¹ ישעיה ו ג

²² דברים יב

²³ ראה רמב"ן דברים יז, טו.

²⁴ זכריה ד י

²⁵ דברים יא יב

²⁶ חגיגה ב. "כדרך שבא לראות כך בא להיראות".

מסתכל על זה, כמו שבן אדם מסתכל על תאווה כך הציור של הפסוקים ש"היו עיני וליבי שם כל הימים" שהוא שקוע בזה. הוא מסתכל חזק. כשהאדם שקוע בתאווה כל המציאות מסביב כאילו נעלמת לו ועכשיו כל כולו רק פה. כך הקב"ה כשהוא מגיע לירושלים. הוא ראה את כל העולם – בסדר... פתאום ראה את ירושלים, את דוד המלך – "והיו עיני וליבי שם כל הימים", על זה הוא מסתכל כל הזמן, זה מה שמעניין אותו. זה השערים, שנכנסים, כאילו נכנסים עוד יותר ועוד יותר פנימה. הכל זה שער להיכנס לבית ה'.

כשהאדם שקוע בתאווה כל המציאות מסביב כאילו נעלמת לו ועכשיו כל כולו רק פה. כך הקב"ה כשהוא מגיע לירושלים. הוא ראה את כל העולם – בסדר... פתאום ראה את ירושלים, את דוד המלך – "והיו עיני וליבי שם כל הימים"

כשדוד המלך אומר שהפשט ב"המקום אשר יבחר ה'"³² הוא שלא כל פעם הוא יבחר במשהו אחר מגלה את הפשט האמיתי מה שה' באמת אמר "אשר יבחר ה'" שבעצם הכוונה "יבחר" כמו "ויקרא אברהם שם המקום ההוא הוי' יראה אשר יאמר היום בהר הוי' יראה". "יראה" מלשון "יבחר", כמו "מה שאני אראה לנכון".

ארץ ישראל הוא מה שנראה לה'. כל הארצות האחרות לא כל כך נראות לו. לא מוצא חן בעיניו. מה נראה לו? א"י נראה לו. אבל מה הוא חומד? את בית המקדש. "והיו עיני ולבי שם כל הימים"³³.

השער לייחוד עם ה'

כשם שזה נמצא במקום, המקום הפיזי והגשמי, שיש מקום שהקב"ה תר, עיניו תרות וליבו תר, כך יש גם בעבודת ה', שאצל כל אדם "זה השער לה' צדיקים יבואו בו"³⁴. מה כתוב לפני כן? "פתחו לי שערי צדק אבוא במ אודה י-ה זה השער לה' צדיקים יבואו בו". יש שערים שצריך בהם להיות כדי להגיע אל הקב"ה, "זה השער לה' צדיקים יבואו בו". לאיפה רוצים להגיע? מהו הבית של ה'?

³⁴ תהלים קיח כ

³² דברים יב ה

³³ מלכים א, ט ג

יש את השער, המבוא. ויש את איפה שהקב"ה נמצא, איפה שה' שורה. איפה שה' שורה זה נקרא 'יחוד'. מה זה יחוד? למה מתכוונים כשאומרים את המילה יחוד? ניקח קודם את המושג ההלכתי. יש מושג שנקרא יחוד, יש איסור יחוד³⁵. טוב מאוד להשתמש במושגים האלה גם כאשר יש בכך שלילה. יש איסור יחוד. וזה גם טוב שיש חדר יחוד. כשהחתן והכלה נמצאים בו זה מיוחד, הם מתייחדים שם, זה יחוד. יש את המקום שבו החתן והכלה מתייחדים. מה בעצם קורה להם כשהם מתייחדים?

על כן יעזב איש את אביו ואת אמו

הפסוק אומר "על כן יעזב איש את אביו ואת אמו... והיו לבשר אחד"³⁶. הם חוזרים להיות ביחוד גמור כמו שהיה בטבע היצירה שלהם. למה צריכים לעזוב את אבא ואמא?

יש שני סוגי יצירה – סוג אחד של יצירה הוא כמו שה' יצר את הבעלי חיים, זכר ונקבה נפרדים. אבל איך הוא יצר את האדם? "יצר את האדם בצלמו והתקין לו ממנו בנין עדי עד"³⁷ כלומר שהיה אחד ולאחר מכן התפצל. אצל אדם הראשון באמת כך היה. איך היה אדם הראשון? היה אחד והתפצל לשניים, (בשונה מבעלי החיים שנבראו

זכר ונקבה נפרדים). אבל כשאנו נולדים, זה יותר דומה לבעלי חיים מאשר לאדם הראשון. האיש נולד מאבא ואמא אלו, והאשה מאבא ואמא אלו. מה הקשר ביניהם? אומר הפסוק – "על כן יעזב איש את אביו ואת אמו" – אל תחשוב שהיצירה שלך היא כמו בעלי חיים שכל אחד נפרד, אלא "יעזב איש את אביו ואת אמו", וכל אחד ישים לב שהוא יציר של ה' ואם הוא יציר של ה' באמת האיש והאשה הם בשר אחד. האשה היא חלק מהאיש לגמרי. כדי שהיחוד יהיה שלם, כמו הבריאה שהיא נבראת מהקב"ה היא חלק ממנו.

אם הוא נשאר בתודעה שלו כאילו יש אבא ואמא שהולידו אותו ויש אבא ואמא שהולידו את אשתו יוצא שהם נפרדים כמו זוג חתולים. הזכר והנקבה לא קשורים, אין קשר. הם זוג בעצם הם פרוצים בעצם

³⁷ מתוך ברכת חתנים, כתובות ח א

³⁵ רמב"ם הלכות איסורי ביאה פרק כב

³⁶ בראשית ב כד

בריאה זה להוציא (מלשון 'בר' וכן מלשון "לברות עצים"), הקב"ה מוציא את הבריאה מתוכו. כך הוא ברא את אדם הראשון, שהאשה נבראה מתוכו. לכן נקרא "בצלם אלקים"³⁸ כי הבריאה נבראה בתוכו כשם שכל הבריאה נבראת מהקב"ה. כדי שהאדם ישים לב שהוא נברא בצלם אלקים הוא צריך לעזוב את אביו ואת אמו. אם הוא נשאר בתודעה שלו כאילו יש אבא ואמא שהולידו אותו ויש אבא ואמא שהולידו את אשתו יוצא שהם נפרדים כמו זוג חתולים. הזכר והנקבה לא קשורים, אין קשר. הם זוג בעצם הם פרודים בעצם. אבל אם אנחנו רוצים שנהיה בצלם אלקים אנו צריכים להיות אחד בעצם. ולהיות אחד בעצם הוא "על כן יעזב איש את אביו ואת אמו". כלומר לשים לב שאני יציר של ה', ולהיות יציר של ה' הכוונה שבעצם אני כלול בו לגמרי ואני יוצא ממנו. ואז אני יכול להסתכל על אשתי שבעצם היא יוצאת ממני זה הכוונה "והיו לבשר אחד".

יחוד עם ה'

למה הארכת בכך? הספר הוא על שער היחוד. מהו היחוד? להרגיש את המקום שבו אנחנו כלולים בבורא. זה נקרא יחוד.

כתוב אצל המקובלים לעשות יחודים. מהם יחודים? למה מתכוונים? יש כל מיני שמות שמכוונים, זה כוונות. אבל מה זה יחוד? יחוד הכוונה שאנו מרגישים שאנחנו בעצם חלק מהקב"ה. זה נקרא יחוד. אנחנו לא נפרדים. באמת אנחנו חלק ממנו. זה נקרא יחוד. אומרים "לשם יחוד קוב"ה ושכינתיה". מה זה יחוד קוב"ה ושכינתיה? להגיד שהשכינה היא לא נפרדת מהקב"ה. מתי היא נפרדת? כשאנו חוטאים. "בפשעכם שלחה אמכם"³⁹. ה' מרחיק את השכינה ממנו. מה זה יחוד? שאנחנו מקיימים את התורה והמצוות, אז השכינה בדבקות עם ה' לגמרי, והיא מביאה לידי ביטוי שבעצם "ה' אחד", שהכל זה רק ה'. זה נקרא יחוד. כשאנחנו עושים יחוד הכוונה שאנו בעצם משקפים את זה שבאמת ה' אחד. אין משהו נפרד מה'.

³⁹ ישעיה נ א

³⁸ בראשית ט ו

איך אנחנו עושים את זה? בשביל זה צריך את האמונה בה'. כתוב "זה השער לה' צדיקים יבואו בו", כמו שאמרנו "בשעריך ירושלים". בעצם אנו רוצים להגיע למקום שבו היחוד שלנו עם הקב"ה הוא בא לידי ביטוי, בשביל זה אנחנו נמצאים בירושלים, שרש"י אומר "אנו אין לנו אלא ה' אחד ארון אחד ותורה אחת ומזבח אחד וכהן גדול אחד" (במדבר טז ו), הכל אחד. זה בעצם בא להגיד שכולנו שייכים לאחד.

הזהר אומר⁴⁰ "רזא דאחד", מה זה "רזא דאחד"? מי שאומר "כגוונא" אומר שם "רזא דאחד". מה זה? יש "רזא דמהימנותא"⁴¹ ורזא דאחד. יש רזא דשתיים? דשלוש? לא, רק "רזא דאחד". אחד זה סוד, כי זה ביני לבין עצמי. שניים זה אומר שיש אותי ויש אותך, זה כבר לא סוד. "רזא דאחד" הכוונה שאנחנו נכללים בקב"ה, וזה הופך להיות סוד בעצם, לא במקרה. לא שיש שניים ואני יודע משהו ואתה לא יודע. זה סוד רגיל, בין שניים. אבל סוד אמיתי הוא שפשוט יש רק אחד ואז הכל זה סוד.

כל חכמת הסוד היא על שם זה. למה נקראת חכמת הסוד? יש מה שמסתירים אותה, חכמת הנסתר. אבל העיקר, הפירוש החיובי שלה, לא השלילי שמסתירים ממשהו. העיקר הוא הפירוש החיובי שסוד הכוונה שהכל זה ה'. זה סוד גמור. שהכל זה ה'. זה סוד בעצם. אפשר להגיד זה אינטימי, יש פה איזה בושא שאני מתכלל ונכלל בה'.

כל זה היה רק בגלל האוירה של "שעריך ירושלים".

ייחוד ה' בראיה חושית

אדמו"ר הזקן כותב בשער היחוד והאמונה⁴² וגם בתניא⁴³ שאדם צריך שכאשר הוא מסתכל על העולם הוא יראה בראייה חושית ממש איך שאין עוד מלבדו לגמרי. למרות שהוא רואה את המציאות הגשמית הוא אומר שאדם צריך כשהוא מסתכל על העולם לראות בראיה חושיית ממש שאין עוד מלבדו. זה מה שהוא כותב. והוא כותב

⁴² ראה פרק ו. וראה על כך בפתיחה לספר 'זה השער'.
⁴³ פרק כט

⁴⁰ ח"ב קלה ב
⁴¹ פרשת תצוה קפג ב

שבשביל זה הוא כתב את שער והיחוד והאמונה. שער היחוד והאמונה נועד כדי שהאדם יסתכל על הגשמיות ויראה את ה'.

הקדושה בדומם

בית המקדש נעשה מדומם. המשכן נעשה מצומח, יחוד ה' לא היה מספיק עד המציאות הממש גשמית⁴⁴. אבל בית המקדש הוא ממש מדומם – משהו מיוחד. אפילו בא"י המשכן של שילה היה ממוצע, הדפנות היו מדומם אבל הכיסוי היה מיריעות⁴⁵ [גם הרצפה לא היתה חלק מהקדושה⁴⁶].

הקדושה בהפרשי הגובה

בירושלים הקדושה היא כ"כ בדומם שזה לפי הגובה⁴⁷. מסתכלים על הגובה, כמו שזה היום, הגבהים שיש היום הם בדיוק מה שהיה אז, זה אותו דבר⁴⁸, והגבהים הם הקדושה. כלומר הרושם של הקדושה ניכר בדומם ממש. כך ביהמ"ק בנוי, אבל במשכן הכל היה מישור. לא היה הבדלים של גובה לפי הקדושה.

אמנם בבית המקדש קדש הקדשים לא היה יותר גבוה⁴⁹ (נתייחס לזה בהמשך), רק אבן השתיה שהיא בלטה מעל הרצפה⁵⁰. הקדש היה יותר גבוה מהעזרה, הרבה יותר, ממש שש אמות גובה הפרש⁵¹. זה ממש הרבה, שלוש מטר, הפרש עצום. כתוב שאדם שהיה בעזרה והסתכל על ההיכל הוא לא ראה בעצם מה קורה שם, היה מעל הראש שלו לגמרי. [היה כמו חיל] כן כמו החיל. אותו דבר מי שהיה בעזרת נשים ומסתכל גם, היה מאוד גבוה. לא רק מאוד גבוה גם מאוד תלול. מאוד היה קשה ללכת ככה. קשה לעלות, ובמיוחד מסובך לרדת. בדקנו את זה פעם, יש אומרים שבגלל זה עשו ככה כדי שילכו אחורה. אבל גם אחורה זה מאוד מפחיד אם הרגל קצת גדולה והיא לא צמוד למדרגה אתה מתגלגל אחורה... זה מדרגות יחסית צרות ומאוד גבוהות.

⁴⁸ ראה באריכות בספר "בחצרות בית ה'" לרב זלמן קורן.

⁴⁹ ראה בלקו"ש שם סעיף ה'.

⁵⁰ יומא פרק ה משנה ב

⁵¹ מידות פרק ה משנה ב

⁴⁴ ראה בתורה אור תחילת פרשת ויגש.

⁴⁵ זבחים ק"ח א

⁴⁶ ראה זבחים כד.

⁴⁷ רמב"ם הלכות בית הבחירה פרק ו'. ראה באריכות בלקוטי שיחות חלק כט שיחה ראשונה לפרשת ראה.

מבחינתנו המדרגה גבוהה משאנו רגילים וצרה משאנו רגילים. זה יפה להסתכל על זה לחשוב על זה להתבונן בזה. אתה עולה במדרגות, לחשוב מה קורה אפילו ברמה הפיזית. מה קורה לי כשאני עולה במדרגות, כאלה. של שער ניקנור, אחרי זה לעזרה, להיכל בכלל. תחושה מעניינת. כשאתה עולה פה הרבה פתאום אתה שם לב שאתה ממש גבוה, אתה מרגיש מין יראה כזו. פתאום אתה בהרים, אתה גבוה... אז מה שמעניין כמו שאמרנו שהקדושה היא לא על מישור אלא הגובה, הדומם והגודל של

זה יפה להסתכל על זה לחשוב על זה להתבונן בזה. אתה עולה במדרגות, לחשוב מה קורה אפילו ברמה הפיזית. מה קורה לי כשאני עולה במדרגות כאלה. של שער ניקנור, אחרי זה לעזרה, להיכל בכלל. תחושה מעניינת. כשאתה עולה פה הרבה פתאום אתה שם לב שאתה ממש גבוה, אתה מרגיש מין יראה כזו שמעניין כמו שאמרנו שהקדושה היא לא על מישור אלא הגובה, הדומם והגודל של הקדושה מקביל.

הפרשי הגובה בקה"ק

נאמר רק עוד דבר אחד שנשים לב. באופן פשוט היינו חושבים שקדש הקדשים אמור להיות יותר גבוה. אבל ההפרש בינו להיכל לא גדול. אבל באמת הפוך – עיקר הגובה קשור לקה"ק. כל ההיכל עומד על אוטם⁵². מילאו את הכל. כך זה גם היום. הקדש עומד על משהו שמילאו. כלומר שבאמת קדש הקדשים הוא הגבוה.

מה זה קדוש לפי זה? משהו מאוד מעניין, יפה להתבונן בו. הקדש הוא שאני באופן מלאכותי כאילו מנסה להיות בגובה של קה"ק. יש את קה"ק שזה איך שה' עשה. ויש קדש שהוא המקום של העבודה. כמו שכתוב "והתקדשתם – והייתם קדושים"⁵³ תעשו עצמכם קדושים ואז אני יקדש אתכם. תבדילו את זה, ואז זה יהיה כאילו קדש הקדשים.

קדש הקדשים זה איפה שרק ה' נמצא, כמו שאנחנו אוהבים להגיד שאפילו הכהן הגדול לא היה יכול להיות שם, עפ"י דברי חז"ל בויקרא רבה (כא, יב) עה"פ "וְכָל אִדָּם לֹא יִהְיֶה בְּאֶהָל מוֹעֵד בְּבָאוּ לְכַפֵּר בַּקֹּדֶשׁ עַד צֵאתוֹ" (ויקרא טז, יז) "אמר ר' אבהו

⁵³ ויקרא יא מד

⁵² מידות פרק ד משנה ו

וכהן גדול לא אדם היה?! אלא כההוא דאמר ר' פנחס בשעה שהיה רוח הקודש שרוי עליו היו פניו בוערות כלפידים".⁵⁴

כנראה שכשנמצאים פה זה לא משתחרר...⁵⁵

נעשה איזה ניגון, אולי זה יעזור...

[צמאה לך נפשי"]

ה' שמה

הכניסה למקדש מהצימאון לרוויה

עכשיו שרנו "צמאה לך נפשי בארץ ציה"⁵⁶. ארץ של צמא. הכל צחיח. ירושלים נקראת ציון. בד"כ בתנ"ך כתוב ציון, ויש פעם אחת שהמילה מנוקדת אחרת: "ציון"⁵⁷ מלשון ציה⁵⁸. היא נקראת ציון גם מלשון סימן⁵⁹, אך גם בגלל שהיא המקום של הציה. כשרוצים להיכנס לבית המקדש לא נכנסים מאיפה שאנחנו נמצאים עכשיו. אלא נכנסים דרך המקום שפונה למדבר (דרך המזרח). מה עושים שם בכיוון ההוא? יש שם פרה אדומה⁶⁰ ושעיר המשתלח⁶¹. שעיר המשתלח הוא לארץ גזירה, צריך ללכת למדבר. כלומר

אמנם להר הבית, המקום העיקרי ממנו היו נכנסים הוא מהדרום, מהכיוון של עיר דוד, השערים שם נקראים שערי חולדה. שהיו נכנסים בתוך השערים מתחת לאדמה, כמו חולדות. אבל המבנה של המקדש לא בנוי לכיוון העיר אלא לכיוון המדבר, כלומר שגם כשהיו נכנסים משם היו מגיעים להר הבית, ובהר הבית מרגישים את הטהרה כמו שאמרנו, מרגישים את הפנוי, מרגישים את היראה, את הדיסטנס, את

⁵⁴ [הערת העורך: הכוונה שכיון שנמצאים סמוך למקום המקדש, אי אפשר להשתחרר מלדבר על ענייני המקדש]

⁵⁶ תהלים סג, ב

⁵⁷ ישעיה כה ה

⁵⁸ רש"י ומצודת ציון שם

⁵⁹ ראה לדוגמא לקו"ת פרשת מקץ לז סוע"א.

⁶⁰ מידות פרק ב משנה ד

⁶¹ ויקרא טז י

⁵⁴ [הערה מתוך השיעורים על סדר העבודה: אמנם המפרשים שם הבינו שהכוונה שבאותו זמן הוא לא היה אדם אלא מלאך, ולכן הם נדחקו ממה שלפני כן במדרש מבואר שגם מלאך לא היה יכול להיות שם (ומפורש בירושלמי יומא א, ה "אפי' אותן שכתב בהן 'ודמות פניהם פני אדם' לא יהיו באהל"), ונראה שאין כוונת ר' אבהו לומר שהוא היה מלאך אלא לומר שהוא נכלל בשכינה, ב"אש אוכלה הוא"].

ההבדלה, "והבדלת את הלויים". ואז אם אתה רוצה להכנס כמו הסדר אז אתה נכנס, כאילו לא נכנסים מהעיר אלא מהמדבר.

הקב"ה הוא המקום של הרויה, ואתה מלא געגועים, ואתה עולה מהציה אל המקום שהקב"ה נוכח בו, שהוא הרויה.

דווקא בשממה – ה' שמה

הקב"ה נמצא פה. כמו שכתוב שהשם של ירושלים לעתיד לבוא יהיה "ה' שמה"⁶². גידו את שם ה' כאשר גידו את ירושלים, גידו "הוי' שמה". שם מפתיע, "הוי' שמה". לחשוב על זה... ככה יקראו לירושלים. ה' שמה... חידוש. להגיד שהוא דווקא פה. כתוב ש"שמה" זה מלשון "שממה". איפה שיש שממה – ה' נכנס. איפה שאתה נמצא אין מקום לקב"ה, צריך ליצור כמו שממה, מובלעת כזו, שמגיעה מהציה, מהמדבר, ונכנסת לתוך המקום הבנוי.

זה נראה כך גם מבחינה פיזית, משהו מיוחד. מה שנקרא 'קו פרשת המים' הוא איפה שהמים נשפכים מזרחה לירדן ולים המלח ומערבה לים התיכון⁶³. קו פרשת המים נראה ככה: הוא הולך מחברון בקו יחסית ישר עד שמגיע לאזור של ארמון הנציב, ואז פתאום הוא תופס זווית ונכנס מערבה⁶⁴ והוא חוזר אחרי זה להר הצופים. ובאמצע של זה בדיוק – אם קו פרשת המים היה ממשיך ישר – הוא היה עובר בהר הבית. זה היה המקום אם היה ישר. אבל הוא לא הולך ישר במקום הזה. ברוב המקומות הוא הולך ישר, אחרי שילה מתחיל לזוז. בגדול יש לו קו יחסית ישר ופה יש לו פניה. מי שמסתכל על הציור של הדבר הזה זה משהו מיוחד. כאילו המדבר, החלק המזרחי (שהוא המקום של השממה, של הציה), נכנס פנימה. ועיקר המקום שהוא האמצע זה הר הבית. זה גם נראה כמו שחז"ל אומרים – כתפים. יש כתף ועוד כתף ובאמצע בין הכתפיים יש מקום שבו הצוואר יכול להיכנס "כמגדל דוד צווארך בנוי לתלפיות" תל שכל פיות פונים

ישראל לאורכה, ומפריד בין מי הגשמים התנקזים דרך נחלי ישראל לכנרת ולים המלח ולערבה – במזרח, ובין אלו המתנקזים לים התיכון – במערב].
⁶⁴ מגיע עד האזור של תחנה מרכזית. ממש הולך רחוק.

⁶² ראה רש"י על יחזקאל מח לה
⁶³ [הערת העורך: "קו פרשת המים" הוא קו דמיוני המפריד בין שני 'אגני ניקוז' ('אגן ניקוז' הוא האזור שמימיו מנוקזים על ידי הנהר), שממנו מתפלגות זרימות המים לשני צידיו. קו פרשת המים הארצי הוא מחלק את ארץ

אליו. ככה זה נראה. כל קו פרשת המים הוא משהו מאוד מיוחד. שהציה נדחפת פתאום פנימה והקב"ה שורה שם, במקום הזה.

מדת הגבורה – ה' נמצא במקום מסויים

בהושענות, ההושענא השניה (ששייכת ליום השני) שהיא כנגד הגבורה היא כולה על בית המקדש. מתחיל "הושענא אבן שתיה, בית הבחירה, גרן ארנן, דביר המוצנע וכו'". מה זה בא להגיד? יש מה שהקב"ה "מלא כל הארץ כבודו"⁶⁵, ויש מה שהקב"ה הוא דווקא פה, במקום המסויים הזה.

מצד מידת החסד ה' נמצא בכל מקום, ובגלל שהוא נמצא בכל מקום זה נקרא (בלשון של החסידות) 'מקיף', אתה לא יכול לתפוס את זה. וכדי שיהיה לך תפיסה בזה הקב"ה מצמצם את עצמו להיות דווקא במקום מסויים. מה שהקב"ה נועץ עצמו במקום מסויים זה עושה שכל העולם עכשיו מתייחס למקום הזה. זה עושה שיש לנו יותר אחיזה בקשר עם ה'. אם הכל זה ה' – זה לא אומר לי כלום. אבל אם ה' נמצא במקום מסויים – זה פתאום מתחיל להגיד לי משהו – אני לא פה, אלא אני פה. אז כדי שתהיה השראת השכינה ה' מציין את עצמו במקום ואומר "אני פה, אני לא במקום אחר".

איך אדמו"ר הזקן מסביר את מידת הגבורה?⁶⁶ שהוא רוצה שנראה בחוש שהכל אלקות, ש"אין עוד מלבדו" אפילו שאנו מסתכלים על הדומם. הוא מסביר ככה: מצד מידת החסד שה' בורא את הכל הוא רק מה שה' מהווה. אם היינו רואים איך שה' מהווה את הכל כלל לא היינו רואים את המציאות הגשמית אלא את ההתהוות עצמה. זה נקרא גדולת ה'. אבל יש גבורה של ה'. הוא מצמצם את עצמו בתוך המציאות הכוונה שהוא מחביא את עצמו כביכול בתוך מה שהוא בורא. הוא לא בורא את זה וזה מתהווה ממילא אלא כאילו הפוך – הוא נמצא בתוך מה שהוא ברא. כך הוא מסביר את מידת הגבורה.

מה זה טבע? טבע הוא כמו שה' טבע בתוך המציאות. הוא בפנים. למה זה קיים עכשיו? כי היה קיים קודם. אז מה הסיבה של הקיום הזה? הוא סיבת קיומו. מה זאת אומרת? אנו מאמינים בני מאמינים, זה עבודה זרה להגיד שזה סיבת קיומו. אלא

⁶⁶ שער היחוד והאמונה פרק ד. וראה בנספח 'נקודות לעיון' בתחילת פרק ד'.

⁶⁵ ישעיהו ג

הקב"ה הטביע את עצמו בתוך זה. ולכן הטבע מקיים את עצמו, כי הקב"ה מתחבא בפנים. כשאני מסתכל ככה על המציאות בעצם הקב"ה החביא עצמו בתוך המציאות אז אני יכול לראות בראיה חושית שאין עוד מלבדו.

אם אני אומר לקב"ה אתה ממילא מהווה את הכל, עכשיו אני רוצה שהשולחן יהיה משהו אחר. כמו אצל רבי חנינא בן דוסא שבמקום שהשמן ידלק שהחומץ ידלק⁶⁷ – זה נקרא מידת החסד, מידת הגבורה הוא שיש גבול. השמן דולק והחומץ לא דולק. אני בא לקב"ה ואומר מה זה משנה שהחומץ ידלק? לא, זה נקרא מידת הגבורה. אל תשכנע אותי לעשות אחרת. החלטתי שזה ככה, זהו זה ככה. זה לא יזוז.

מצד מידת החסד הכל נייד. מה נברא מצד מידת החסד? ביום הראשון נברא האור⁶⁸. מהו האור? רק אור זה שום דבר. אפילו בפיזיקה היום יודעים שאור זה לא משהו... לא יודעים מה זה לא יודעים איך לתאר אותו. ה' ברא את האור, כאילו הוא לא ברא כלום. בחלל הכל שם מלא באור אבל לא רואים אותו בכלל, הכל חשוך. האור הוא שום דבר, רק כשהוא נתקל במשהו ממשי הוא נהיה קיים. ה' ברא את האור כאילו הוא לא ברא כלום. אחרי זה הוא בורא מציאות, עושה רקיע, יש מידת הגבורה שיהיה משהו שהוא גבול. זה דווקא זה, זה לא נייד.

עכשיו אותו דבר גם בהשראת השכינה. יש מה ש"מלא כל הארץ כבודו" מצד מידת החסד, ויש מה שמשרה שכינתו דווקא פה זה מידת הגבורה שנמצא דווקא במקום הזה.

במתן תורה חז"ל אומרים "אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענום"⁶⁹ הכוונה שה' מצמצם את עצמו. מה כתוב בתחילת עשרת הדברות? "וידבר אלקים"⁷⁰. לא כתוב הוי' אלא אלקים. חז"ל אומרים⁷¹ זו מידת הגבורה.

אנו מתקרבים למתן תורה, מידת הגבורה, שה' אומר אני מתגלה דווקא פה, בתורה ומצוות. לכאורה "מלא כל הארץ כבודו", הכל אלקות. למה יש תורה ומצוות? יש פסח הוא חסד, "חסד נעוריי"⁷², שיש אמונה בה' והכל הפקר גמור. אין מציאות.

⁷⁰ שמות כ א

⁷¹ ראה רש"י על אתר

⁷² ירמיהו ב ב

⁶⁷ תענית כה א

⁶⁸ בראשית א ג

⁶⁹ הוריות ח א

לאחר מכן יש מציאות שהיא מציאות אלקית. יש תורה ומצוות. אם אני מסתכל כך על המציאות אני רואה את ה' כאילו קשוח פה. הוא אומר זה ולא אחרת, אז אני רואה את העולם את הגשמיות לא כשיש עוד מלבדו אלא לגמרי אין עוד מלבדו שה' רצה שיהיה גבול.

כך יש מסבירים את הברכה "רוקע הארץ על המים", שהכל 'מיא דנידי', הכל כמו התהום, והוא רצה שיהיה ממשות שיהיה לך על מה לדרוך. אם לא יהיה "רוקע הארץ על המים" והכל יהיה תהום, על מה אנו נלך? אנו מברכים "המכין מצעדי גבר", אחרי שיש על מה לדרוך אנו יכולים להתחיל ללכת. אחרי זה שיהיה נעליים, אם אני דורך על משהו קשוח זה קשוח מדי. אני צריך שיהיה קצת רך. הגבורה יותר מידי חזקה, לכן צריך "שעשה לי כל צרכי" שלא יהיה יותר מידי קשה.

[שאלה: ההסתכלות הזו עוזרת לי לראות את הקב"ה בעיני בשר? זה עוזר לא להתבלבל אולי, אבל לא מה כן] תראה, אני אתן לך דוג': אני נכנסתי לפה ושאלתי אותך לאיפה אתה רוצה שאכנס. אבל תאר לך שהיית כמו אויר, הייתי נכנס לתוך הבית ומתחיל לשוטט בבית כאילו אתה לא נמצא. הכל פתוח. אז אני לא נפגש עם שום דבר. תתאר לך שהיית בחלל, לא היית נפגש עם כלום. הקב"ה נותן לך שיהיה לך עם מה להיפגש. אתה מרגיש שעם כל מציאות אתה נפגש איתה. אחרת, אם הכל פה אויר אין לך עם מי להיפגש. כשאתה מסתכל ככה אתה רואה בראייה חושית שהכל זה ה'. שזה יגיד לך משהו, אם זה לא יגיד לך כלום – הכל אויר. מה שהוא שם את עצמו, כמו שאתה שם את עצמך, יש חדר שאתה אמור להיכנס אליו יש חדר שאתה לא אמור להיכנס אליו. כך הקב"ה מסדר את העולם. כשהוא מסדר את העולם אתה נפגש איתו יותר. כשאתה רואה את הגבולות שיש בעולם אתה מבין עם מי אתה נפגש, זה נקרא בראייה חושית.

התבוננות בסיפורי צדיקים

פעם אחת בא רבי אחד לרב הקדוש מקוצק ז"ל, וכיבדו הקוצקאי מאוד, וערך סעודה לכבודו. והיה הדבר לפלא בעיני החסידים, כי ידעו שהקוצקאי לא החשיב כלל לאותו הרבי. שאלו להקוצקאי על זה והשיב: בגמרא אמרו: "די מחסורו אשר יחסר לו" – אפילו סוס לרכוב עליו ועבד לרוץ לפניו⁷³. ויש להבין: בשלמא סוס לרכוב עליו שכן יש לחשוש אם חולה או בעל מחושים הוא עני זה, ואין לו כוח ללכת ברגליו, אבל עבד לרוץ לפניו, הרי אין זה אלא שטות אם הוא מתאוה לכך, ולמה יתנו לו? מזה נראה שלשוטה אנו מחויבים ליתן גם את שטותו.

(סיפורי חסידים, סיפור 481)

הגמרא דורשת על הפסוק "די מחסורו אשר יחסר לו" שיש מצוות צדקה גם אם אתה נותן לאדם משהו שהוא לא צורך קיומי, אלא משהו שמאוד הורגל אליו. אפילו אם הוא היה בעבר עשיר ואתה נותן לו דברים שרק עשירים משתמשים בהם הרי זה נקרא צדקה.

הפסוק מדבר על "מחסורו אשר יחסר לו" – זה חסר לו. הוא רגיל ככה לחיות, לכן יש בזה מצוות צדקה אע"פ שזה לא נצרך.

בסיפור שלנו הרבי מקוצק לוקח איזה רבי ומתייחס אליו בכבוד ואחרי זה החסידים שואלים אותו, אז הוא אומר ככה זה צריך להיות, צריך לתת לו את מה שחסר לו.

יחס הרבי מקוצק לצדיקים אחרים

אפשר להתבונן בסיפור בעיניים מאוד נמוכות, להגיד שיש פה איזה אחד שרודף כבוד, וצריך לתת לו את זה. אבל באופן פשוט זה לא ככה. באופן פשוט מדובר ברבי שמסתמא גם עזר להרבה מאוד יהודים. היה לו מסירות נפש גדולה, לא כתוב פה מי זה, היה יכול להיות שהוא עשה הרבה מופתים. והוא פשוט לא הלך בדרך של הרבי מקוצק.

⁷³ כתובות סז:

להשלמת העניין נספר סיפור נוסף:

פעם הרבי מקוצק חלה, והוא שלח עם אחד החסידים קוויטל עם פדיון נפש לאחד הצדיקים באותו דור שהוא חלק עליו, שיתפלל עליו. הם חלקו אחד על השני. אותו צדיק היה מתפלל לה' ומבטל הרבה פעמים כל מיני דברים רעים שיש לאנשים – מחלות, עניות, קושי בשלום בית, היה מתפלל ומבטל את זה.

השיטה של הרבי מקוצק הייתה שמה שכתוב שצדיק גוזר וה' מקיים או שה' גוזר וצדיק מבטל – זה לא משהו שצריך לעשותו כפשוטו. לפי שיטת קוצק, העיקר הוא צדיק מקיים את מה שהקב"ה גוזר. זה העיקר, לעשות מה שה' רוצה. בקוצק חשבו שזה נכון שה' נתן כוח לצדיקים לבטל, אבל זה לא תפקידם. יכול להיות שזה נכון אבל זה לא התפקיד. אך אותו צדיק חשב שזה ממש התפקיד.

יש פה מחלוקת בין שני צדיקים, ואז הרבי מקוצק ביקש מאותו חסיד כשהוא עצמו היה חולה שיקח קוויטל עם שמו וילך לאותו רבי ויביא לו את זה ומייד שהוא מביא לו את הקוויטל שיברח.

ככה הוא אמר, וככה עשה אותו חסיד. החסיד הגיע עם השם, היה כתוב בו מנחם מענדל בן פלונית. החסיד הביא את הפיתקה לרבי, הרבי פותח את הפיתקה והחסיד כבר ברח החוצה וברגע שהוא בורח הרבי פותח את הפיתקה ואומר – "זה הרבי מקוצק, תתפסו אותו". החסידים רצו אחריו ותפסו את החסיד של הרבי מקוצק שהביא את הפיתקה. אותו רבי שאל אותו – "זה הרבי מקוצק?" וענה החסיד: "כן".

אמר הרבי: "עכשיו הוא שולח לי? כל הזמן הוא כאילו חולק עלי. הוא חושב כל הזמן שצריך לעשות מה שה' אומר, ואם ה' גוזר צריך ללכת על מה שה' אומר, עכשיו שהוא חולה הוא שולח אלי שאבטל את הגזרה?"...

לבסוף אותו רבי התפלל על הרבי מקוצק וב"ה הכל היה בסדר.

אבל לכאורה זה מתמיה – מה חשב הרבי מקוצק? הוא הרגיש שצריך לעשות תמיד מה שה' גוזר עליו. הרבי מקוצק הרגיש שכאשר ה' גזר עליו להיות חולה המשמעות היא שהוא יבטל דעתו בפני הצדיק השני. ואכן, הוא קיבל את גזרת ה'. אם ה' רוצה ללמד אותו שהוא צריך להתבטל בפני הצדיק השני – אז הוא עושה את זה. אז הוא הולך לצדיק השני ומבקש ממנו לבטל את הגזרה. כי זה מה שה' רצה ממנו.

עכשיו נחזור לסיפור שלנו:

יכול להיות שאותו רבי שהגיע אליו הוא צדיק גדול והוא חולק עליו בדרך. מה הכוונה שהוא חלק עליו בדרך? יכול להיות שהוא עושה הרבה מופתים, היה עושה הרבה טוב להרבה יהודים והרבי מקוצק חשב שהרבה יותר חשוב להפוך את היהודים לצדיקים, ולא לעשות להם מופתים, לא זה העיקר.

יש איזה ביטוי שאומר שלקחת חולה ולהבריאו נחשב מופת קטן; אבל לקחת גולם ולעשות אותו בן אדם, לקחת בן אדם שלא חדור באלוקות ולהחדיר בו אלוקות זהו נס גדול, מופת גדול.

העיקר שאני מוועיל לאנשים

מגיע כעת אל הרבי מקוצק צדיק גדול, ואם הוא הגיע עליו אז באיזשהו מקום הוא מרגיש שהוא תלוי בו, ולכן הוא מכבד אותו.

באים התלמידים ושאלו את רבם – אם זה ככה, אז אתה חושב כמוהו?

והרבי מקוצק משיב: "די מחסורו אשר יחסר לו". אם הוא היה עובד כמו שאני עובד לגמרי, הוא היה עולה למעלה יותר. אבל לפי ההבנה שלו – ככה צריכה להיות העבודה. על כך אומרת התורה "די מחסורו אשר יחסר לו", אני צריך לתת לו לפי מה שהוא זקוק – והוא אמר לי מה הוא זקוק.

בסיפור הקודם על הרבי מקוצק (גליון 44) עסקנו בספק שהטריד את הרבי מקוצק על הקידושין שלו את אשתו, שכן הוא מרגיש בתוך עצמו שהוא לא רבי. הנקודה הזו שייכת גם לכאן. אני בתוך עצמי מרגיש שאני לא יודע איך לעזור לאחרים, אלא שאנשים פשוט אומרים שהם יכולים להיעזר בי. ואם הם מרגישים שאני עוזר להם – מבחינתי זה בסדר ואני רגוע, כי אני לא רוצה להיות אחד שיודע לעזור אלא אחד ששמח שאנשים נעזרים בו. אם מישוהו בא להתייעץ איתי וזה עוזר לו – מצוין.

מה הכוונה להיעזר בי? כל אחד לפי עניינו. יש אחד שנעזר בי בכך שעשיתי לו

סעודה (כמו בסיפור שלנו), ויש אחד שנעזר בי בכך שאני אומר לו שלהיות כזה רבי זו שטות. כל אחד לפי מה שהוא.

אם אני קורא את הסיפור בצורה כזו אני בעצם לוקח את כל הגחמות שיש

אם אני לוקח את שני הסיפורים, אפשר להסתכל עליהם בעין שלילית: יש לרבי מקוצק ספק על היותו רבי, והוא לוקח רבי ומבטל אותו לגמרי. אפשר לקרוא את הסיפורים בגישה כזו. אבל אם אני קורא את הסיפור בצורה כזו אני בעצם לוקח את כל הגחמות שיש לי ומלביש

לי ומלביש אותם על הרבי מקוצק.

ישנה תופעה כזו בכמה חיבורים שכתבו על הרבי מקוצק, שלא קלטו בכלל את החדירות שלו והפכו אותו למשהו גס מאוד

אותם על הרבי מקוצק. ישנה תופעה כזו בכמה חיבורים שכתבו על הרבי מקוצק, שלא קלטו בכלל את החרירות שלו והפכו אותו למשהו גס מאוד.

מתי טוב לייעץ למישהו כשאני בעצמי פגום

אך באמת זה הפוך, בפנים-בפנים הוא מרגיש את הספק שיש לו עם אשתו. ומה שמתיישב על ליבו זו העובדה שמספיק לה שהיא חושבת שהוא רבי. הוא קולט שלאשתו בכלל לא מפריע שהוא בספק גדול על עצמו, היא באמת מתרוממת ומתקרבת לה' בכך שהיא חושבת שהוא רבי. ממילא ההכרה הזו של הרבי מקוצק משליכה גם על הסיפור שלנו: אם מגיע פתאום יהודי צדיק ומה שהוא זקוק לו הוא שאני יגביה את הדרך שלו בעבודת ה' – זה מה שאני נותן לו.

זה נכון אמנם שללכת למישהו פגום ולבקש ממנו עצה באותו דבר שהוא פגום זה לא חכם. הרבה פעמים אנשים שפוגמים במשהו מנסים לעבוד ולתקן את הפגם וממילא הם חושבים שהם מבינים בזה. יש להם המון עצות, ובכל עצותיהם יש המון שטויות עיוותים, כך שיחד עם העצה אתה בולע הרבה דברים לא נכונים.

אם נשים לב מה קורה אצל יועץ כזה, הוא חושב שהוא היה בעבר פגום ועכשיו הוא חכם. הוא הגיע להמון מושכלות, ועכשיו הוא מספיק חכם בשביל לייעץ.

אם הוא חושב שעכשיו הוא חכם – הוא כבר מסתמא בעייתי, כי זה אומר שיש פה המון בעיה. במקום שהוא יגיד את מה שה' אמר לו הוא אומר את מה שהוא הגיע למסקנה. להגיע למסקנה זה נורא חיצוני, ולהגיד מה שה' אומר זה פנימי.

מחלוקת לשם שמים – גם בתוך האדם עצמו

נספר על ה'חתם סופר', שלא היה מהחסידים אבל היה מאוד חסידי בהליכותיו. פעם מישהו שלח לו שאלה על תשובה שהוא כתב. החתם סופר כתב לאותו תלמיד חכם בתגובה שאף על פי שאחרי שהוא קרא את השאלות אכן אם הוא היה לומד את הסוגיה לאור השאלות הללו הוא היה לומד אותה אחרת ממה שכתב, בכל זאת הוא לא חוזר בו ממה שהוא כתב באותה תשובה. מדוע? החתם סופר טען שכאשר הוא כתב את התשובה לא היה לו שום פניות והיה זה לגמרי לשם שמים, ולכן הוא לא יכול לחזור בו.

הכי פשוט לשמוע את הסיפור הזה, ולהרגיש שהוא מגן על עצמו. אבל קשה להגיד שהחתם סופר מגן על עצמו גם כי זה לא מתאים לו בכלל, וגם בגלל שאם הוא אומר בעצמו שהוא מגן על עצמו אז זה קצת מוזר להגיד שהוא מגן על עצמו.

אלא ההסבר הוא שכמו שיש מחלוקת לשם שמים ואז אלו ואלו דברי אלוקים חיים וכל אחד יש לו נקודה אמיתית; כך יכול להיות שמישהו יחשוב שמה שהוא חשב אז לעומת מה שהוא חושב היום זה כמו מחלוקת, כאילו שני אנשים שחולקים ושניהם צודקים.

זו הסיבה שהוא לא חוזר בו. החתם סופר אומר – 'היום אני חושב ככה, ואז חשבתי אחרת – ושניהם נשאים'. אז איך זה מסתדר? כמו כל מחלוקת לשם שמים, שניהם נכונים.

המדד ליועץ או לצדיק טוב

מה לומדים מפה? משהו מאוד חשוב:

כל עצה, אפילו הכי שטותית שבעולם, אפשר באיזשהו מקום להגיד שיכול להיות לה מקום. וכל עצה הכי חכמה, אפשר להגיד שהיא לא תכלית האמת.

אז מה המדד לעצה טובה? אם היא כלי שה' יהיה בו או לא. באמת עצה שטותית היא כזו שהיא לא כלי שה' יהיה בתוכו, ועצה חכמה היא כלי שה' יהיה בתוכו. אם אני אחפש באמת אז גם אם היועץ אמר משהו לא נכון זה יסתדר בע"ה – השאלה מה אני מחפש.

הרבה פעמים אני מחפש אחד שהתנסה בהרבה ניסיונות והגיע לכל מיני תובנות ורוצה להגיד כל מיני דברים חכמים. בגלל שאני רוצה להגיד כל מיני דברים חכמים, לכן אני אוהב ללכת לאנשים כאלה. אני לא מחפש אנשים שבאמת מה שמעניין אותם הוא שה' יהיה נוכח, שיש להם תענוג מכך שה' יהיה נוכח.

אני מחפש והם מחפשים, מה שאני מחפש – זה מה שאני מוצא. אפילו באותו בן אדם, אם אני מחפש משהו אמיתי – אני אמצא משהו אמיתי, ואם אני מחפש שקר – אני אמצא שקר.

כל מיני אנשים שהלכו אחרי אנשים בסוף התברר שהם לא בסדר. האם בגלל

זה לא ללכת לצדיקים? לא! מי שחיפש צדיק, גם אם התברר שזה היה מקולקל, או משהו התקלקל, הוא לא נפגע מזה כי אם הוא חיפש צדיק הוא נקשר לחלק הפנימי.

לכתחילה אני לא אעשה את זה. אם יש מישהו פגום לא אלך אליו, אבל אם טעיתי אני לא צריך לפחד עכשיו שאני לא אלך למישהו אמיתי. אני צריך לחפש מישהו אמיתי, לא צריך לפחד, אבל צריך באמת להיות עם עבודה פנימית אמיתית. שיהיה לי

ברור שאני מחפש מישהו שיגיד משהו שה' יכול להיות נוכח בתוכו, שמה שהוא אומר יהיה כלי שה' יהיה נוכח בו.

הרבה פעמים אני מחפש אחד שהתנסה בהרבה ניסיונות והגיע לכל מיני תובנות ורוצה להגיד כל מיני דברים חכמים. בגלל שאני רוצה להגיד כל מיני דברים חכמים, לכן אני אוהב ללכת לאנשים כאלה. אני לא מחפש אנשים שבאמת מה שמעניין אותם הוא שה' יהיה נוכח, שיש להם תענוג מכך שה' יהיה נוכח.

שאלות ותשובות בעבודת ה'

הלכות תלמוד תורה של אדמו"ר הזקן – כיצד זה נוגע אלינו?

שאלה: הלכות תלמוד תורה באדמו"ר הזקן – האם הם למעשה?

הרב: יש בהלכות ת"ת כמה חידושים יפים, השאלה למה הכוונה בשאלה.

החיוב לדעת את כל התורה

יש את מה שאדמו"ר הזקן כותב שיש חיוב לדעת את כל התורה, שזה חידוש

גדול.

אז נתייחס לחידוש הזה, שהוא מאוד חביב בעיניי. למרות שכאשר קוראים את אדמו"ר הזקן הרבה פעמים ההלכה הזו יוצרת תחושה לא נעימה... כאילו – מה אתה רוצה ממנו? אתה אומר שאנו חייבים לעשות משהו שאתה יודע מראש שזה לא מתחיל...

החידוש הוא שאנו מחויבים לעשות משהו שאין סיכוי לעשות אותו.

למה ההלכה הזו חביבה בעיניי? אני אסביר איך אני מבין את אדמו"ר הזקן, ואני חושב שאחרי שאני אסביר ההלכה הזו תהפוך להיות חביבה בעיני עוד אנשים ולא רק בעיניי.

למה באופן פשוט הלכה הזו בכלל לא חביבה? מצוות ידיעת התורה, לדעת את כל התורה⁷⁴ – נשמע מוזר שהקב"ה רוצה לחייב אותנו במשהו שאנו לא יכולים לעמוד בו.

למה בכל אופן זה דבר נחמד?

אני אסביר משהו מאוד פשוט. ככה נראה בעיניי:

⁷⁴ תלמיד: מה הכוונה כל התורה כולה? כל הספרים בספריה פה? הרב: במובן מסוים זה גם כתוב שם, כן.

אם אני מאוד רוצה לקיים, נניח אני בתור כהן מאוד רוצה לקיים מצוות ברכת

כהנים. קמתי בבוקר מוקדם ובאתי למניין, ומיד כשבאתי למניין התחילה חזרת הש"ץ ופתאום הייתה אזעקה וכל המניין התפזר, נניח... אז לא קיימתי את המצווה, למרות שרציתי לקיים. מה כתוב על כך בחז"ל? "חשב אדם לעשות מצוה, ונאנס ולא עשאה, מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה"⁷⁵.

ממילא יוצא שאם מאוד השתדלתי לקיים את המצווה ולא הצלחתי לעשות כי

הקב"ה רוצה שאני אדע את כל התורה כולה, ואני מנסה.. זה שאני רוצה זה לא אומר שאני אצליח. הראש שלי כזה קטן, והספריה כזו ענקית, בעיה. אני בא לקב"ה ואומר – מה שלמדתי את השורה הזו דווקא אין זה כי היא היחידה שעייכת אלי. תכננתי לגמור הכל

נאנסתי, מעלה עלי הכתוב כאילו עשיתי.

עכשיו בא ישראל הישראלי, ואמר – ברכת כהנים כזה דבר חשוב? אני אקום בבוקר, ויבוא לעלות לברכת כהנים (למרות שאינו כהן). הוא בא לעלות, יאמר לו הרב: אתה כהן? עונה: אני מאוד רוצה. אומר לו הרב: אתה לא יכול.

האם מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה למרות שהוא מאוד רצה? באופן פשוט לא. זה לא מצווה. הרי אם היית עולה לברכת כהנים – לא היית מקיים מצווה.

לפי זה נסתכל על מצוות ידיעת התורה של אדמו"ר הזקן:

בדרך כלל אנו מרגישים שכאשר אנו מצוים ולא מצליחים לעשות אנחנו מתעצבנים על הקב"ה – 'כמה אתה לוחץ עלינו'. אבל אדמו"ר הזקן מסתכל על זה הפוך. אדם רוצה ללמוד תורה ואומר – 'הלוואי שאני אדע את כל התורה כולה'. הקב"ה רוצה שאני אדע את כל התורה כולה, ואני מנסה.. זה שאני רוצה זה לא אומר שאני אצליח. הראש שלי כזה קטן, והספריה כזו ענקית, בעיה. אני בא לקב"ה ואומר – מה שלמדתי את השורה הזו דווקא אין זה כי היא היחידה שעייכת אלי. תכננתי לגמור הכל, ויכול להיות שהייתי מתחיל גם ממקום אחר. כתוב⁷⁶ שאסור להגיד "שמועה זו נאה וזו אינה נאה". יש דברים שצריך ללמוד כל כך הרבה דברים כהקדמה כדי ללמוד

⁷⁶ עירובין סד א

⁷⁵ קידושין מ א

אותם. אבל אתה רוצה מאוד שאני ילמד, ואני מאוד רוצה שאני ילמד – מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה.

עכשיו נשאל, מצוות ידיעת התורה דומה לישראל שרוצה לומר ברכת כהנים או לכהן שרוצה לומר ברכת כהנים? אם אדמו"ר הזקן צודק שיש חיוב ללמוד את כל התורה כולה זה דומה לכהן שרוצה להגיד ברכת כהנים; אבל אם אין הלכה כאדמו"ר הזקן, ולימוד כל התורה כולה לא שייך אליך, הקב"ה צופה הדורות מראש ידע כמה אתה יכול להספיק ולכן מבקש ממך קצת, חלק מאוד קטן מהתורה שייך אליך, אז גמרנו – זה מה שיש לו. לפי זה יוצא שכאילו עשאה יהיה כמו אצל ישראל שרוצה לעלות לברכת כהנים, שכל התורה לא שייכת אליך.

עכשיו כל אחד יבחר, האם הוא רוצה שאדמו"ר הזקן יהיה הלכה למעשה או שמה שהוא חושב בנטייה הראשונית שלו יהיה הלכה למעשה?

נראה לי שאחרי שהצגנו את הדברים כך, יש עוד כמה אנשים שעברו מהמחשבה שכדאי שתהיה ההלכה כפי הנטייה הראשונה לכך שתהיה ההלכה כפי אדמו"ר הזקן.

שאלה: יש באמירה הזו בעיה חינוכית, התלמידים לא ישקיעו בלימוד בפועל.

הרב: צריך לרצות. אני אמחיש מה הכוונה לרצות: הלכתי פעם ברחוב, ואני רואה שני ילדים עושים שטות. מה השטות? כשמגיע מישהו לידם הם מסתכלים שנייה לאיזה מקום "מה קרה שם?" וזה, ומיד כולם מסתכלים מה קורה. שעשוע כזה... אז חשבתי על זה כמשל, תתאר לך שאתה מגיע לשמים ופתאום אתה רואה שהקב"ה מתעניין באיזה משהו רבנו ועוד כמה עוסקים במשהו. ואתה בא ואומר – זה לא מעניין אותי... אפילו שני ילדים ברחוב מצליחים לעניין אותך. לא נעים להתעניין במשהו שכולם מבינים בו ואני לא מבין, אז אני רוצה להתרחק מהבושה. אבל אתה אומר הלוואי שהייתי יכול להתעניין יחד איתם במה שהם מתעניינים. הלוואי.

יש אנשים שמגיעים לשיעורי תורה קבוע, נניח ניתן דוגמא שראיתי כמה פעמים בחיים: אחד שהוא קצת עשיר, אבל עם הארץ, ויש לו חיבה לתורה. והוא מממן שיעור. ואז הוא מגיע לשיעור ולא מבין כלום, אבל יושב בשיעור מההתחלה עד הסוף כי זה הפרויקט שלו. הוא אומר – לא יודע, אני לא מבין בזה. אבל לפחות אני מבין שהלוואי עלי שגם הייתי יכול להתעניין במה שמעניין אותם. אז אם הקב"ה מעניין אותו משהו...

התורה נקראת שעשועים. הקב"ה משתעשע מזה, זה מה שמעניין אותו. קל וחומר ממשחק כדורגל. הרבה מגיעים לראות איך אנשים אחרים מסתכלים. אם הרבה באים להסתכל אז יש עוד אנשים שבאים. כי נהיה מעניין, הרבה באים. בסוף מה מעניין במשחק? אתה יכול לראות סתם משחק כדורגל... אלא שהרבה מתעניינים. אז אם הקב"ה מתעניין, משה רבנו מתעניין, אז גם אתה...

זה חלק אחד בדברי אדמו"ר שבהתחלה הוא מתמיה, ואנשים מרגישים שהוא לא נעים לפעמים כשהם קוראים את אדמו"ר הזקן. אבל אחרי שמשייפים את זה טוב, רואים שדווקא לא רוצים להפסיד את ההכרעה המעניינת של אדמו"ר הזקן.

תלמיד: יוצא בתורה לא משנה מה לומדים, הכל זה תורה.

הרב: נכון, בסוף כשמברכים על התורה יש ברכה אחת על כל הפרטים. אבל זה לא נכון רק לתורה, אלא גם למציאות. מה זה שולחן? הכל זה עשרה מאמרות, וכמשהו פרטי זה שולחן.

האיסור לשכוח את התורה

תלמיד: יש באדמו"ר הזקן גם את ההלכה שאסור לשכוח שום דבר מהתורה.

הרב: זו נקודה בהלכות תלמוד תורה לאדמו"ר הזקן שהיא גם קשה וגם מפתיעה. אדמו"ר הזקן כותב שהאדם לא ישכח את מה שהוא לומד. על זה אני רוצה להסביר משהו שאני לא יודע אם הוא מספיק מסודר ומספיק נכון, בסוף יש גם מה שכתוב בחז"ל אין אדם לומד אלא במקום שלבו חפץ. זה גם כתוב. אדמו"ר הזקן לא כ"כ מביא את זה. אבל יש דבר אחד שהוא כן מביא, שלעבור על הרבה דברים יש בזה עניין ולכן לפעמים כן כדאי שיהיה לאדם זמנים בהם הוא כן עובר בזריזות. כי למרות שאני אומר לך שאדם צריך ללמוד כדי לא לשכוח, כיון שיש ענין שאדם יעבור על הרבה תורה כדי שלמעלה יסבירו לו מה שלמד פה לכן ילמד הכל.

לכאן' מוזר מה שאדמו"ר הזקן כותב. נקשה קושיא, כדי ללמוד מזה משהו. למה זה מוזר? כי בגלל שיש עניין שבגן עדן ילמדו אותו לכן מתבטלת ההלכה שאסור לשכוח? יש הרי גדרים הלכתיים, ואם לפי הגדרים ההלכתיים אסור לשכוח, איך אתה מתיר בגלל גן עדן? בגלל גן עדן מותר לעשות עבירות? אם יש העדפה ברורה שאם אתה יכול ללמוד תלמד ולא תשכח ואל תתעסק אם דברים אחרים, זו הכרעה כל כך

ברורה, אז מה המשחקים האלה? פתאום גן עדן וכל מיני עניינים סגולות קבלה וכו'? מפתיע קצת.

אלא שאני מבין שכל העניין של השכחה הוא הגדרה בחיוב של תלמוד תורה. אבל אם אדם למשל רוצה לאכול קצת יותר בנחת או קצת יותר, אז אפשר להגיד – 'בטול תורה, אל תאכל'. ואפשר להגיד שביטול תורה הוא כאשר אדם לא עושה כמו שצריך. מה שאני רוצה להגיד הוא שכאשר אתה דן על הגדר של חיוב לימוד תורה וגם על האופי של איך לומדים תורה, אדמו"ר הזקן רוצה להסביר לך איך להסתכל. מה רוצים שהתורה תילמד על ידך. אבל הוא רוצה להסביר לך שזה לא מוחק הכל. כמו שאתה יכול לאכול ולא חייב להיות בסטרס, בלחץ, אלא אתה יכול לאכול בנחת ואז ללכת ללמוד. כי ישוב הדעת הוא מאוד משמעותי. מי שלומד צריך שיהיה לו גם ישוב הדעת. או נגיד לעניין השכחה: הגדר הפשוט של ללמוד הכוונה שזה הופך להיות חלק ממך ממש. זה נקרא ללמוד. ואתה לא שוכח. זה נקרא ללמוד. עכשיו, אם יש לך פתאום עיסוק אחר – מאוד מעניין אותך חלקים אחרים בתורה, וזה מאוד חשוב לך, בסדר. מותר להיות עסוק בדברים אחרים חוץ מהחיוב הבסיסי, אבל כשהוא רוצה לצייר מהו החיוב הבסיסי הוא רוצה לצייר לך חזק, הוא רוצה לצייר לך שכאשר אדם לומד זה אמור להיות משהו שלא עוזב אותו "ללא תתנשי מין ולא נתנשי מין". זה מהותי להבין מהי תורה.

באמת לעבור על כל מה שכתוב כדי שבגן עדן ילמדו אותך זה לא מהותי. זה חשוב, טוב, נחמד. אבל זה לא הגדר. הראיה, כמו שאמרתי, שגם אם לא למדת את הכל אבל מאוד רצית – כאילו עשאה. אז גם אם לא למדת ילמדו אותך בגן עדן. אם למדת ולא הבנת זה יותר נחמד, עוד מראה כמה אתה התקרבת לזה. האונס עוד יותר ברור, אז בסדר – נלמד אותך בגן עדן.

אבל אם אתה לא חושב שלימוד הכוונה שזה לא עוזב אותך ואתה לא עוזב את זה, אז אתה לא מבין את הגדר העיקרי של התורה. לכן אדמו"ר הזקן מדגיש זאת כל כך חזק. אך לא בשביל להגיד שאי אפשר לעשות דברים אחרים.

ניתן עוד דוגמא מעניינת: אדמו"ר הזקן כותב שאם אדם לומד תורה לא לשמה היא נשארת בעולם הזה למטה. ואם רוצה שיעלה למעלה עליו לחזור וללמוד דבר זה לשמה. זה מאוד מפתיע. למה זה מוזר? כי מצד אחד כותב שעליו לחזור ללמוד דבר

זה לשמה. אבל הוא גם כותב שאם למדתי לא סתם לא לשמה אלא בשביל פניה כלומר יש ממש קליפה שמכסה על זה, הוא אומר שמיד כשהוא עושה תשובה התורה עולה.

יוצא שאם למדתי שלא לשמה אני חייב לחזור ללמוד אותו דבר לשמה. ואם למדתי לשם משהו ממש הפוך מהתורה לשם פניה ממש אז אם אני עושה תשובה ממילא זה עולה למעלה. איך זה עולה למעלה? לפחות שיהיו שני שלבים, שהלומד לשם פניה קודם כל יעשה תשובה ולאחר מכן ילמד שוב את התורה שלמד שלא לשמה.

מה אני רוצה להגיד? כך נראה לי. אני לא בטוח במה שאני אומר עכשיו. אך כך נראה לי כוונת אדמו"ר הזקן:

הוא מתכוון להגיד שכאשר אדם לומד – איזה רושם נשאר לו בראש. וכשהוא מחליט שהוא רוצה שכל מה שהוא למד יהיה בגלל שהוא רוצה שהקב"ה יכנס, ממילא כל מה שנשאר לו ברושם הופך להיות לשמה. אם זה יושב לי טוב, ואני אומר שמה שיושב לי טוב בראש אני רוצה שיהיה לשמה לשם ה', שאני יכניס את התורה לתוכי לגמרי לתוך המציאות ליישם אותה, זה בסדר.

לפי זה כאשר אדמו"ר הזקן אומר לא לשכוח זו גם שאלה מה אתה רוצה לא לשכוח. יש לא לשכוח את הכללים יש את הפרטים, יש לא לשכוח את זה שלמדת את זה פעם ואתה זוכר איזה רושם. יש הרבה לא לשכוח. וכל אחד צריך להחליט. בסוף ברור שאם אתה יכול לזכור את כל הפרטים זה מצוין כי אתה רוצה שלא יעזוב אותך ולא אתה תעזוב אותו. וזה גדר מעולה ללימוד.

בע"ה שתזכו להיאחז בכללים ובפרטים של התורה ולהרגיש שזה לא עוזב אתכם ואתם לא עוזבים את זה.

